

SLOVENSKI GOSPODAR.

List ljudstvu v pouk in zabavo.

Izhaja vsak četrtek in velja s poštnino vred in v Mariboru s pošiljanjem na dom za celo leto 4 K, pol leta 2 K in za četrt leta 1 K. Naročnina za Nemčijo 6 K, za druge izvenavstrijske dežele 8 K. Kdor hodi sam po njega, plača na leto samo 3 K. — Naročnina se pošilja na: Upravišтво „Slovenskega Gospodarja“ v Mariboru. — List se dopušča do odpovedi. — Udje „Katoliškega tiskovnega društva“ dobivajo list brez posebne naročnine. — Posamezni listi stanejo 10 vin. — Uredništvo: Koroška cesta šte. 5. — Rokopisi se ne vračajo. — Upravišтво: Koroška cesta šte. 5, sprejema naročnine, inserate in reklamacije. — Za večkratne oglase primeren popust. V oddelku „Mala naznanila“ stane beseda 5 vin. Parte in zahvale vsaka petitvra 24 vin., izjave in Poslano 30 vin. — Inserati se sprejemajo do torka opoldne. — Nezaprte reklamacije so poštne proste.

Boji na vseh frontah.

Slovenski starši, skrbite za srečo svojih otrok!

Pride čas, ko bodo dali starši svoje otroke po končani ljudski šoli v mestne ali srednje šole, ali pa jih dali učiti kake obrti ali trgovine. Ko otrok zapusti očetovo hišo, se navedno že tudi odloči njegova bodoča sreča ali nesreča. Radi tega, starši: Dobro premislite, na kak zavod date Vašega otroka in kakim ljudem ga izročite v oskrbo in uk.

Slovenci rabimo zavednih mož in žen, to je takih, ki bodo v poznejšem življenju povsod vedeli braniti pravice našega jezika bodisi v domači občini, v uradu ali kjerkoli. Izberite torej za svojega otroka šolo, o kateri ste prepričani, da ne veje v njej duh, ki je nasproten Slovincem. In če daš svojega otroka kakemu mojstru ali trgovcu v uk, povprašaj vedno poprej, ali se v tisti hiši ne bo trgala tvojemu otroku iz srca ljubezen do materinega jezika in do slovenskega naroda. Bodite v tem oziru čuječe, posebno ve, slovenske matere! Slovenci smo glede narodnozavednega obrtništva in trgovstva prave reve. Trgovci po mestih in trgih so sicer kri od naše krvi, njih imena so slovenska, a — naši niso. Malo, malo je mož izmed trgovskega in obrtniškega stanu, ki so Slovenci z dušom in telesom. Hišo moramo zadržati zidati s temeljnim zidom. Skrbite torej, da se trgovski in obrtniški vajenci ne bodo izneverili ne svojemu narodu in ne svoji veri. Pošten, zavečen in ob pravem času strog mojster ali trgovec je za mladega človeka zlata vreden.

Število dečkov, ki se bodo letos podali v šole, ali se šli učiti obrti ali trgovine, bo skromno. Večina očetov je v cesarski suknji, delavcev primanjkuje in vse je nekam nesigurno. Kljub temu pa se bo gotovo več staršev odločilo, da dajo svojega otroka od hiše. Očetje, matere ali varuhi otrok! Dobro premislite, kam jih date, komu izročite nadaljno vzgojevalno skrb čez svojega otroka. S tem mu izbirate njegovo bodočo srečo ali nesrečo!

Vse, kar na svetu živi, kmet z žuljavo roko preredi.

Te besede, katere piše priprosta kmečka hči, so gotovo resnične. Pa žalibog, da še dandanes mnogi ne pripoznajo, kako težaven in trudapolen je sedaj v teh časih kmečki stan. Zato pa Te prosim, dragi mi „Slovenski Gospodar“, nesi te moje vrstice tudi v roke tistim, ki mislijo, da kmetu vse kar iz neba prileti.

Večkrat reče kateri vojak: „Vi tukaj živite kar brez vse skrbi; mi pa se tam toliko trudimo za domovino.“ Saj je tudi res, da vojaki pretrpijo mnogo težav. Kaj pa mi kmečki ljudje? Ali mi držimo mor da križem roke, kakor ljudje po mestih? Ali mi nič ne storimo za domovino? Kdo pa podpira bolj vojsko, kmet ali gospod? Vse pride h kmetu, rekoč: „Daj za vojaške namene vse, kar premoreš, daj za to, daj za ono stvar!“ Ali se nam zemlja sama obdeluje? O, gotovo se moramo truditi dandanes največ sami in tako da se v potu svojega obraza mučimo noč in dan. Hvala Bogu, reči smem, da je menda dosedaj v naših krajih kljub velikemu pomanjkanju delavnih moči ostal le malokateri kosček zemlje neobdelan. Zato si pa ne pustimo reči, posebno tisti ne, ki nam je tekla zibel v kmečki hiši, da živimo brez vse skrbi.

Sedaj pa še pridem z eno prošnjo: Gospodje naj ne zahtevajo preveč od kmeta. Dostikrat kmečki človek že komaj čaka nedelje, da zravna nekoliko svoje utrujene ude, a ne, da bi še tudi moral ob nedeljah prijeti za težko delo. Rače naj rečejo tistim po mestih, ki hodijo brez dela in jela: Idite in pomagajte kmetu, da bo lažje vstrajal do konca teh prežalostnih časov. Tistim, katerim se kmečki stan zdi le igrača, pa naj veljajo besede, ki pravijo:

Kmečki stan, najtežji stan,
Skrb in delo dan na dan.
Ubija se in trudi,
Da se v jamo zgrudi.
Mladenka iz Senežič pri Vel. Nedelji.

Plačujmo dolgove!

Trpljenje na kmetih je sedaj izredno veliko. Starčki, ki so ostali doma, ter žene in dekleta ter otroci zastavljajo vse svoje moči, da obdelajo za silo grunte in opravljajo živino. Mestne gospe si niti ne morejo predstavljati, koliko sedaj trpijo naše ženske! Za to je tudi neokusno, ako kdo odreka kmečkemu stanu sedaj njegove dohodke, ki so sicer večji kakor pred vojsko, tega nismo nikdar tajili, ki pa kljub temu niso v nobenem razmerju z velikim trpljenjem, ki ga sedaj imamo.

Naši večji dohodki pa nam nalagajo tudi dolžnost, da sedaj uredimo naše denarno gospodarstvo! Plačujmo pridno dolgove, ako jih imamo! Kmet, ki sedaj ne plača dolgov — jih ne bo nikdaj plačal! Nadalje nalagajmo vsak odvisen denar v posojilnicah! Na neumne kvante, da bo denar po vojski „štempljan“, „povegran“ itd., ne poslušajmo, tako govorijo le neumneži in lenuhi. Edino to je gotovo, da bo po vojski vedno še velika draginja in da bomo za to potrebovali vsak krajcar. Za to pa jih sedaj nalagajmo!

Kdor lahko dokupi kaj posestva, naj ga dokupi, prodajaj pa zemlje nič!

Zasega in uporaba žita, moke in stročnic.

Cesarski ukaz z dne 11. junija 1916, drž. zak. šte. 176.

Zasega.

§ 1. Žito in stročno sočivje avstrijske žetve leta 1916 je od časa, ko se loči od njive, zaseženo v prid državi. Zaloge žita, kar jih je še ob času, ko stopi v veljavo ta cesarski ukaz, iz njih dobljeni mlinski izdelki in stročno sočivje ostanejo, kolikor so te reči zaplenjene po dosedaj veljavnih določilih, zaplenjene tudi zanaprej. Kot žito v smislu tega ces. ukaza velja: pšenica, pira, rž, napolica, ječmen, ajda, oves, proso, koruza vsake vrste (koruzni strok), dalje zmesni sad (soršica) vsake vrste. Kot stročno sočivje v smislu tega cesarskega ukaza veljajo: fižol, grah, leča in grahorica. Koruza in stročno sočivje, ki se vporablja kot zelena prikuha, so izvezta od zasege. Posestniki zaseženih predmetov so zavezani skrbeti za njih ohranitev.

§ 2. Zasega ima učinek, da se zasežene reči (§ 1) ne smejo niti podelovati, porabljati, pokladati niti prostovoljno ali prisilno prodati, ako niso v tem cesarskem ukazu ali s posebnimi predpisi ukrenjeni drugi zaukazi. Pravna opravila, ki greše zoper to prepoved, so nična. Kljub zasegi smejo:

1. Podjetniki poljedelskih obratov a) vporabljati za preživljanje pripadnikov svojega gospodarstva (gospodinjstva) vseh vrst opravičence za preživitev, delavce in nameščence, katerim gre prosta hrana, mlinski izdelki ali krušno žito za preživitev ali plačilo, zaplenjeno žito lastne žetve v množini, ki je določena po uravnavi porabe; b) vporabljati za setev potrebne množine žita, kojih najvišjo izmero določijo oblasti; c) porabljati od zaplenjenega žita lastne žetve oni del, ki ga določijo politična deželna oblast, za omenjene pod a) in b); d) krmiti ječmen, oves, proso, koruza, grahorico, zmes in pri mlaiči odpadlo, za mletje nesposobno žito (zadnje žito) v množini, ki se predpiše s posebnimi predpisi (§ 2);

2. mlini mleti žito, ki jim ga dajo poljedelski samooskrbniki za mletje (šte. 1, črka a) po natančnejših določbah, ki jih izdajo politične deželne oblasti.

§ 4. Splošne odredbe o porabljanju zaplenjenih reči ukrene minister za notranje stvari dogovorno z udeleženi ministri. On se poslužuje pri tem za izvršitev obdelovanja vojnoprometnega žitnega zavoda. Porabljanje žita in mlinskih izdelkov (otrobov i. e. r.) za namene krmljenja uravna poljedelski minister dogovorno z udeleženi ministri.

§ 5. Za prevzemanje zaplenjenih reči je določen vojnoprometni zavod za žito, posestnik zaseženih reči je dolžen reči, kolikor naj mu ne ostanejo po tem cesarskem ukazu ali po posebnih predpisih, izdanih na njegovi podstavi, ponuditi in prodati za določeno prevzemno ceno vojnemu prometnemu zavodu za žito ali prejemnikom njegovega ukaza. Vojni prometni zavod za žito je dolžen kupovati žito, ki je sposobno za mletje in se mu ponudi v nakup. Ceno je plačati v gotovini, kadar se odvzame blago. Ako se blago ne odvzame takoj, kadar se sklence kup, je treba ob sklepu kupa dati plačilo na račun do višine 50% kupnine in ostanek plačati, kadar se dalje odjema blago. Prevzemne cene določijo ministri za notranje stvari v sporazumu s poljedelskim ministrom, trgovskim ministrom in finančnim ministrom.

§ 6. Za izvršitev prevzemanja zaplenjenih reči mora izdati politična deželna oblast natančnejše določbe. Posebno ona lahko odredi, da morajo v gotovem ozemlju vsi ali več podjetnikov poljedelskih obratov gotovo najmanjše množine poameznih vrst žita (§ 1) v določenih razdobjih skupno odpraviti.

§ 7. Učinek zasege se konča: 1. z dopustno porabo ali prodajo, 2. s prisilnim odvzetjem in 3. z zapadom.

Popisovanje zalog.

§ 8. Minister za notranje stvari more vsak čas za vse ali posamezne v državnem zboru zastopane kraljevine in dežele zaukazati popisovanje zalog žita in mlinskih izdelkov. Kdor ima žito ali mlinske izdelke v hrambi, je ob takem popisovanju dolžen te zaloge zglasti za to določenega dne in v ustanovljenem roku oblasti, v čigar okraju so zaloge. Zaloge, ki so določenega dne na prevozu, mora prejemnik zglasti v treh dneh po prejemu. Zaloge, ki so v posesti vojaške uprave, so izvzete od dolžnosti zglastve.

§ 9. Zaloge se popisujejo po občinah z uradnimi zglastilnimi listi, ki jih mora izpolniti ali zglasti zavezana oseba ali po njenih navedbah zaupnik, ki ga je postavilo oblastvo. Oblastvo določi, oziraje se na krajne razmere, kateri postopek se mora vporabljati v posameznih občinah ali delih občin. Izpolnjene zglastilne liste je predložiti oblasti ali jih oddati organu, kateremu je poverjeno sprejemanje.

§ 10. Oblastvo se mora primerno prepričati, da se zglastilni listi v redu izpolnjeni in tam podane navedbe pravilne. Ako se pokažejo pomisleki zoper pravilnost ali popolnost v zglastilnih listih obseženih podatkov in ako se ti pomisleki ne morejo drugače zanesljivo odpraviti, more oblastvo vsak čas v dotičnih občinah zaukazati novo popisovanje zalog. O zaloga, kar jih je, sestavi oblastvo za vsako občino občinski pregled in iz občinskih pregledov okrajni pregled. Sestava občinskega pregleda se lahko prepusti tudi občini.

§ 11. Vsakdo je dolžen na poziv oblasti prevzeti službo zaupnika in sodelovati ob popisovanju zalog, popreskušanju in izdelovanju. Pri osebah, ki so v javni službi, je za to sodelovanje treba pridbitve njihovega službenega oblastva. Zaupniki morajo ravnati brez ozira na osebo in po najboljši vednosti in vesti, ohraniti tajno zasebne razmere ali opravilne tajnosti posestnikov zalog, za katere so izvedeli, in, ako niso javni uradniki, obljubiti izpolnjevanje teh dolžnosti. Služba zaupnika je častna služba. Le iz važnih razlogov se more kdo odvezati, da se ne postavi za zaupnika.